

ชื่อวิทยานิพนธ์	: ความเชื่อพญานาคที่มีอิทธิพลต่อพิธีกรรมของชาวอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย
ผู้วิจัย	: พระครูปริยัติธรรมวรารักษ์ (สมพร เตชธมโม)
ปริญญา	: พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (พระพุทธศาสนา)
คณะกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์	: พระราชรัตนาลงกรณ์, ดร., ป.ธ.๔., พ.ม. (การศึกษา), ค.ม. (การสอนมัธยมศึกษา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา) : พระมหาปริญญา วรญาณ, ดร., ป.ธ.๓., ศน.บ. (การบริหารการศึกษา), พธ.ม. (พระพุทธศาสนา), พธ.ด. (พระพุทธศาสนา)
วันสำเร็จการศึกษา	: ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๐

บทคัดย่อ

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาวิเคราะห์ความเชื่อพญานาคที่มีอิทธิพลต่อพิธีกรรมของชาวอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย โดยผู้วิจัยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษาพญานาคที่ปรากฏในคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนา (๒) เพื่อการศึกษาความเชื่อพญานาคของชาวอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย (๓) เพื่อศึกษาวิเคราะห์อิทธิพลความเชื่อพญานาคที่มีต่อพิธีกรรมของชาวอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัยพบว่า พญานาคในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาทมีกำเนิดมาจากการกระทำกรรม ๒ ประการคือ (๑) กุศลกรรม และ (๒) อกุศลกรรม เช่น การรักษาอุโบสถศีลแล้วปรารถนาความเป็นนาค หรือการละเมิดพระวินัย เป็นต้นโดยพญานาคจะมีบ่อเกิดจากกำเนิด ๔ พระพุทธศาสนายืนยันว่า พญานาคเป็นสัตว์ที่มีอยู่จริงในฐานะที่เป็นสัตว์ประเภทหนึ่งที่มีกำเนิดในจักรวาลนี้

สำหรับความเชื่อพญานาคของชาวอำเภอโพธาราม มีพัฒนาการมาจากความเชื่อในเรื่อง (๑) การบูชา (๒) การบูชาวิญญูณบรรพบุรุษก่อนที่จะนับถือ ศาสนาพราหมณ์และพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท ความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวอำเภอโพธารามได้รับการฟื้นฟูและพัฒนาให้เข้ากับความเชื่อของพระพุทธศาสนามาจนกระทั่งปัจจุบัน

สำหรับความเชื่อของชาวพุทธในอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคายที่มีต่อพญานาคและพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับพญานาคนั้นพบว่า

(๑) ชาวอำเภโพนพิสัยเชื่อว่าพญานาคมีอยู่จริงและเกิดมาจากกำเนิด ๔ ตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา คือ ๑) อันทชะ ได้แก่ นาคที่เกิดจากฟองไข่ (๒) ชลาพุชะ ได้แก่ นาคที่เกิดในครรภ์ (๓) สังเสทชะ ได้แก่ นาคที่เกิดในถ้ำโคล (๔) โอปปาติกะ ได้แก่ นาคที่เกิดโดยการผุดเกิด เมื่อเกิดมาแล้วก็จะอยู่ภายใต้การปกครองของพญานาค ๔ ตระกูลคือ (๑) ตระกูลพญาจูฬวิรุฬกะ (๒) ตระกูลพญาเอราปละ (๓) ตระกูลพญาจุฬิพาปุตตะ (๔) ตระกูลพญาภูกันหาโคตมกะ โดยมีท้าววิรุฬกะเป็นผู้ (๒) ความเชื่อเรื่องพญานาคของชาวอำเภโพนพิสัยมีอิทธิพลต่อพิธีกรรมหลายประการ เช่น การบวงสรวงบูชาพญานาคในเทศกาลบั้งไฟพญานาค พิธีกรรมการอธิษฐานเป็นลูกพญานาค พิธีกรรมการไหลเรือไฟ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอิทธิพลต่อพิธีกรรมเกี่ยวเนื่องกับการดำรงชีวิต เช่น พิธีกรรมปลุกเรื้อน พิธีกรรมขึ้นบ้านใหม่ พิธีกรรมบุญกองหด (ฮตสร่งน้ำ) พิธีบุญเข้ากรรม พิธีบายสีสู่ขวัญ เป็นต้น ซึ่งเป็นพิธีกรรมที่ทรงคุณค่า บังเกิดจากความเชื่อเกี่ยวกับพญานาคของชุมชนท้องถิ่น และยังคงสืบทอดต่อกันมาจนถึงยุคปัจจุบันนี้เช่นกัน

Thesis Title : The Influences of Naga Belief on Rituals Performed
by Residents of Phonphisai District, Nong khai Province

Researcher : Phrakru pariyutthamwaraporn (Somporn Tejadhammo)

Degree : Master of Arts (Buddhist Studies)

Thesis Supervisory Committee

: Phra rajaratanalongkorn, Dr., Pali IV,
B.A. (Buddhist Studies), M.A. (Educational Administration),
Ph.D. (Buddhist Studies)

: Phramaha Parinya Varañano, Dr., Pali III,
B.A. (Educational Administration), M.A. (Buddhist Studies),
Ph.D. (Buddhist Studies)

Date of Graduation : March, 11, 2017

ABSTRACT

The researcher's three purposes of this research titled "The Influences of Naga Belief on Rituals Performed by Residents of Phonphisai District, Nongkhai Province" were (1) to study Naga King as appeared in Buddhist scripture (2) to study the belief of the folks in Phonphisai District, Nongkhai Province and (3) to analytically study the influence of belief in Naga King towards the rituals of the folks in Phonphisai District, Nongkhai Province.

The results of the research were found that the Naga King in the Buddhist scripture of Theravada Buddhism originated from 2 actions, that is, (1) wholesome and (2) unwholesome such as the observance of the eighth precepts and desiring to be Naga or violating the discipline etc. by Naga King that came from the 4 originations. Buddhism certified that the Naga King really existed as one creature that was in the universe.

For the belief in Naga King of the folks in Phonphisai District, it resulted from the belief, namely, (1) the snake worship (2) the spiritual worship of ancient people before worshipping Brahmanism and Buddhism, especially, in Theravada Buddhism, the belief in Naga King of the folks in Phonphisai District has been

improved and developed in order to associate with the belief of Buddhism until the present.

The belief of the Buddhists in Phonphisai District, Nongkhai Province towards the Naga King and the rituals related to Naga King was found that

(1) The folks of Phonphisai believe that Naga King really exist and becomes from the Four Kinds of birth, that is, Andaja means egg –born creature (2) Jalabuja means womb-born creatures (3) Samsedaja means moisture–born creature (4) Opatika means spontaneously-born Naga King and when he was born, he is under control of four lineages of Naga King, that is, Virupakksa king’s family (2) Erapatha king’s family (3) Chapaya putta King’s family (4) Kanhakhhotamaka king’s family by Virupakkha’s controlling and (2) the belief in Naga King of folks in Phonphisai District has the influence towards various rituals such as to worship the Naga King in the Fireball festival, determination to be Naga King’s son and fire boat flowing etc. On the other hand, it still has the influence towards the rituals concerning the way of life such as the rituals for construction of the house, the rituals for new house warming ceremony, the rituals for Boon Hod Song Nam (to pour water on the Buddhist monks), the rituals for Parivasa Kamma (probation ceremony) and the rituals for performance of blessing ceremony etc. All these ceremonies are usefulness that results in the belief in Naga King of local folks by inheritance to the present period of time.